

УДК 338.48

Зацепіна Н.О.

канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РЕЛІГІЙНО-НОСТАЛЬГІЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОКРЕМИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм як окремих сектор економіки дуже динамічно розвивається та знаходиться у процесі постійного використання інноваційних рішень щодо впровадження новітніх технологій, які впливають на розвиток нових напрямів туристичної діяльності. Розробка та реалізація нових напрямів туристичної діяльності спирається на вже існуючі уявлення про туристичні дестинації, їх сформовану ресурсну базу, але вимагає обґрунтування нових способів, форми та видів її застосування для створення нового туристичного продукту. Не є виключенням й релігійний туризм, який потребує розробки нових підходів до його організації, особливо у посткризовий період. С погляду на це, слід звернути увагу на поєднання таких традиційних напрямів туризму як ностальгійний та релігійний та особливості їх історичного розвитку на території України. Можна визначити дві туристичні дестинації з подібними особливостями формування в Україні, а саме вже достатньо відома Черкаська область, місто Умань з його пам'ятками хасидського релігійного руху, а також нещодавно сформований сталий туристичний рух у прикордонній зоні України та Польщі, прикладом якого є мікрорайон Рясне міста Львова.

Але, незважаючи на те, що ці види туризму як окремі, безумовно, достатньо вивчені, сучасна наука практично не виробила організаційних принципів об'єднання цих видів туризму в релігійно-ностальгійний. Крім того, недостатньо вивчені передумови розвитку цього виду туризму на прикладах хасидського релігійно-ностальгійного руху та подібного руху у прикордонних регіонах України та Польщі. Тому слід зазначити, що подібні форми розвитку туризму в нашій країні стають передумовою розвитку окремого його напрямку – релігійно-ностальгійного туризму.

Науковці визначають та характеризують окремих вид туризму як ностальгійний, який поєднує в себе та є різновидом культурного, етнічного та навіть рекреаційного туризму. Під час подібних подорожей туристи не тільки знайомляться з етнічною культурою місцевих жителів, а й знайомляться з

їхнім життям, побутом, культурою, а також надає багатьом туристам можливість отримати інформацію про своє походження, дізнатися про історичні факти та події з минулого, які пов'язані з історією життя попередніх поколінь. Іноді, отримавши підтримку місцевих органів влади, туристи можуть знайти своїх далеких предків у зовсім чужих регіонах.

Часто люди подорожують, щоб відвідати землі, де їхні діди, бабусі, батьки чи вони самі жили в дитинстві, перш ніж їхнім родинам довелося покинути ці місця з різних причин. Звідси й насправді багатозначна назва «ностальгійний туризм», адже саме ностальгія і туга за минулим змушує багатьох людей замість відпочинку на якомусь курорті відправлятися в глухі куточки в пошуках слідів свого походження, а також можливості познайомитися зі своїми далекими родичами. Тому в ностальгійному туризмі домінуючими мотивами є людські почуття, емоції та сама ностальгія за своїм минулим чи минулим своєї родини [3]. Між тим, в українській науковій літературі для формулювання визначення цього виду туризму використовується такий термін як «сентиментальний туризм», але таке поняття в сучасному туризмоведстві не має чіткого визначення. В свою чергу в європейській науковій літературі цей термін зустрічається під таким визначенням як «прагнення до повернення», коли людина під тиском постійного стресового стану повсякденного життя прагне повернутися в ті місця, де вона була щаслива та безтурботна [1].

Але, якщо розглядати саме ностальгійний мотив подорожі, то він базується на трьох основних потребах: біологічній, тобто намагання досягнути комфортніших умов існування, психологічній, тобто повернення до психологічних установ предків, а також культурно-соціальній, тобто повернення до минулого та цінностей свого етносу чи родини. Такі мотиви базуються на емоційному відношенні до попередніх історичних подій, наприклад, переселення народів, етносів чи окремих сімей. Але й релігійні мотиви також можуть лягти в основу формування ностальгійного відношення людини до певних історичних подій чи місць, які з ними пов'язані. В свою чергу, під релігійним туризмом більшість науковців розуміють надання послуг щодо діяльності, пов'язаної із задоволенням потреб туристів, які відвідують святі місця та релігійні центри поза місцем постійного проживання [2]. Релігійний туризм, в свою чергу, базується на двох мотивах, а саме пізнавальному (екскурсійний), тобто спонуканням є ознайомлення з історією релігії, її культовими спорудами та пам'ятками, та духовному (паломницький), тобто спонуканням стають певні релігійні цінності та прагнення поклонитися святиням.

Українська історія має приклади насильницького територіального руху населення, наприклад, під час та одразу після другої світової війни. Так, єврейські поселення в ті часи піддавалися винищенню, та вони змушені були

тікати, врятовувати свої життя у пошуках притулку для своїх сімей, залишаючи могили своїх предків. Також і спільноти мешканців мікрорайону Рясне міста Львова, куди впродовж 1946 року з українських етнічних земель на українсько-польському прикордонні було виселено 350 сімей, зараз прагнуть повернення до свого коріння.

Саме тому на прикладі нащадків тих переселенців слід говорити про формування на Україні саме релігійно-ностальгійного напрямку туризму як подорожі з метою відвідування своєї історичної батьківщини або місць, котрі несуть в собі ностальгійний характер, з відвідуванням релігійних об'єктів (храми, місця поховання, сакральних місць та ін.) як одних з ключових елементів ностальгії. Отже, туристичні потоки такого спрямування згодом можуть суттєво активізуватися на Україні та стати двосторонніми, що позитивно вплине не транскордонне співробітництво у сфері туризму та міжкультурну взаємодію. Водночас необхідно надавати більше уваги питанням збереження храмових будівель, відновлення давніх поховань, включенню таких сакральних об'єктів до екскурсійних маршрутів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белінська Л. Домінуючі мотиви сентиментального туризму або «ритуали повернення» американських українців (1975–1991 роки). Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство. 2013. Вип. 13. С. 154–160.
2. Зацепіна Н.О. Релігійний туризм: духовна сфера чи бізнес (філософський підхід). Slovak international scientific journal: Bratislava, Slovakia. 2020. Вип. 45, VOL 3. С. 47-52.
3. Ray N. M., McCain G. Personal Identity and Nostalgia for the Distant Land of Past: Legacy Tourism. Clute Institute in International Business & Economics Research Journal, 11(9), 2012. P. 977–989.